TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU BAĞLAÇ

Eş görevli sözcükleri, sözcük gruplarını ve cümleleri bağlamaya yarayan; bunlar arasında anlam bakımından bağ kuran sözcüklerdir.

"Ve", "ile", "ya da", "yahut", "veya", "veyahut", "ama", "yalnız", "fakat","ancak", "oysa", "hâlbuki", "lakin", "ne var ki", "ki", "meğer", "yani","demek ki", "kısaca", "de", "dahi", "çünkü", "üstelik", "hatta", "örneğin","mesela", "ise", "söz gelimi", "hem de", "ne …ne", "ya … ya","hem … hem", "ister … ister", "kâh … kâh", "gerek …gerek", "de … de"sözcükleri belli başlı bağlaçlardır.

Bağlaçlar, sözcükler ya da cümleler arasında var olan anlamı güçlendirir.

Kitabı keyifle okudu **ve** yorumunu yaptı.
Kitap **ile** defteri bu kırtasiyeden aldım.
Elma **veya** armut yemek istiyorum.
Seni görmeye geleceğim **ancak** çok kalamayacağım.
Ya bu deveyi güdersin ya bu diyardan gidersin.
Elimi yıkayayım **da** kapıyı açayım.
Sevgiyle bakacaksın **ki** hayata sevgi göresin.

ÜNLEM

Sevinç, öfke, şaşkınlık, kızgınlık, üzülme gibi duyguları daha etkili yansıtmak için kullanılan sözcüklerdir. "aaa", "eh", "ya", "hey", "bre", "hişt", "of", "oh", "eee", "ha" belli başlı ünlemlerdir. Ünlemler; vurgu ve tonlama ile farklı anlamları yansıtır.

Hey, baksana bana!
Aaa, şu bahçeye bakın!
Tüh, çok geç kaldık!
Vah vah, yine yetişememiş!

Bazı ad soylu sözcükler, eylemler hatta cümleler; vurgu ve tonlama ile cümlede ünlem olarak kullanılır.

Yaşasın! Sonunda istediklerim oldu.
Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir ileri!
Sen! Orda ne yapıyorsun bakayım?
Trafikte dikkatli ol!

Ünlemler, cümle dışı unsurlardır ancak cümlenin herhangi bir ögesi olduklarında adlaşmış olur.

Kimsenin ahı kimse de kalmaz.
Ahı gitmiş, vahı kalmış.
Ahlar, vahlar işe yaramaz.

SORULAR

Soru 1:

Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi bağlama görevi <u>üstlenmemiştir</u>?

A) Sardunya odanın <u>yalnız</u> bu köşesinde canlanıyor.
B) O bize katılmayacak <u>çünkü</u> hastalanmış.
C) Biraz yorgunum <u>ama</u> sizinle geleceğim.
D) Hemen soğumuş <u>hâlbuki</u> daha yeni kapattım.
E) <u>Mademki</u> isteklidir, bulur bir çaresini.

Cevap: A

Soru 2:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "gerek … gerek" bağlacı kelime gruplarını birbirine bağlamaktadır?

A) Gerek ailesi gerek arkadaşları onu yüreklendiriyordu.
B) Eserleri gerek sanatımızı gerek düşünce dünyamızı derinden etkilemiştir.
C) Gerek hızıyla gerek gücüyle hepimizin dikkatini çekmişti.
D) Gerek susuşu gerek gülüşü daima bir şeyler anlatırdı.
E) Takipçilerimle gerek yazışarak gerek buluşarak devamlı irtibat kuruyorum.

Cevap: C

Soru 3:

I. Bizi sen sevgisiz, susuz, havasız
Ve vatansız bırakma Allah'ım!
II. İlmi öyle büyüktür ki (!) kimseyi dinlemesi gerekmez.
III. Aferin, dayısının bir tanesine!

Ünlemin numaralanmış cümlelere kattığı anlamlar aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

A) Dilek – Alay – Gurur
B) Korku – Övgü – Sevinç
C) Mutluluk – Küçümseme – Şefkat
D) Saygı – Kınama – Beğeni
E) İstek – Alay – Sabır

Cevap: A

Soru 4:

İsim çekim eki alan ünlemler, ünlem olmaktan çıkarak adlaşır.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde ünlem adlaşmıştır?

A) Uy uşağım, diye başlardı annem her konuşmasına.
B) Vay, on yıldır görüşmediğimiz ilkokul arkadaşım da buradaymış!
C) Ahı vahı bırakıp bir an önce toparlanmazsan işler daha kötüye gidecek.
D) Tüh be, diyerek yanımızdan hızla uzaklaştı Erhan Öğretmen.
E) Of of diye diye akşamı buldun ama ortada iş namına bir şey yok.

Cevap: C

Soru 5:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ama" bağlacı pekiştirme anlamında kullanılmıştır?

A) Şık ama oldukça pahalı bir elbise beğendim.
B) Biliyorum faydası yok ama bir ümitle bekliyorum.
C) Film çok uzun sürdü ama oldukça eğlenceliydi.
D) Mimar Sinan, güzel ama çok güzel eserler bırakmış bize.
E) Sessiz ama kurnaz bir adamdı Muhtar Abdullah.

Cevap: D